

Голові спеціалізованої вченої
ради Державного закладу вищої
освіти «Університет менеджменту
освіти» Національної академії
педагогічних наук України, доктору
наук з державного управління,
професору

Олійник Наталії Іванівні

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора технічних наук, кандидата економічних наук,
доцента, професора кафедри екології, лісівництва та сталого
природокористування Державного університету «Житомирська політехніка»

КІРЕЙЦЕВОЇ ГАННИ ВІКТОРІВНИ

на дисертацію **Крилова Максима Сергійовича**

«Інструменти публічного регулювання сфери водовідведення в Україні»,

подану до захисту в спеціалізовану вчену раду

Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»

Національної академії педагогічних наук України

на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PHD)

за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дисертації, зв'язок із науковими програмами, темами. Сфера водовідведення України є критично важливою і водночас найбільш енергоємною та екологічно ризиковою складовою житлово-комунального господарства. На сучасному етапі виникає гостра науково-практична потреба у поєднанні техніко-технологічних вимог модернізації інфраструктури (зокрема, впровадження систем четвертинної очистки мікрозабруднювачів, технологій рекуперації тепла, виробництва біогазу) з новими економічними інструментами стимулюючого регулювання (RAB-тарифоутворення та TOTEX-підходу). В умовах воєнних руйнувань та жорстких вимог Директив ЄС (зокрема, Директиви 2024/1735 про очищення міських стічних вод) розробка адаптивних організаційно-економічних механізмів управління водоочисними комплексами є критично актуальною для забезпечення екологічної безпеки держави, що зумовлює актуальність дисертаційного дослідження Крилова М.С.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Високий

ступінь обґрунтованості й достовірності результатів дослідження Крилова М.С. підтверджується: репрезентативною та глибокою джерельною базою, яка включає 420 найменувань використаних джерел, серед яких 185 фундаментальних праць англійською мовою, а також широким масивом нормативно-правових актів, даних Держстату, Мінфіну, МОЗ, Міндовкілля та звітів міжнародних фінансових організацій; логічною структурою роботи, яка охоплює 294 сторінки загального обсягу (201 сторінка основного тексту), містить 45 деталізованих таблиць та 20 рисунків, що наочно ілюструють складні структурно-логічні зв'язки; широкою апробацією основних теоретичних та практичних положень на 8 науково-практичних конференціях міжнародного та всеукраїнського рівнів, а також публікацією 19 наукових праць, з яких 11 статей надруковано у провідних наукових фахових виданнях України; наявністю офіційних довідок про практичне впровадження отриманих результатів у діяльність центральних та місцевих органів влади, зокрема Міністерства розвитку громад та територій України, Департаменту житлово-комунальної інфраструктури Київської міської державної адміністрації, а також у навчальний процес двох закладів вищої освіти.

У дисертаційному дослідженні автор поставив собі за мету обґрунтувати теоретико-методологічні підходи та розробити практичні пропозиції органам публічної влади щодо вдосконалення інструментарію публічного регулювання сфери водовідведення в Україні з урахуванням умов воєнного стану.

Досягнення поставленої мети базується на глибокому аналізі процесів, що відбуваються в сфері водовідведення в Україні та інших країн світу, дослідженні динаміки змін у цій сфері та ідентифікації основних чинників, що зумовили її формування і розвиток, з'ясуванні причин публічного регулювання сфери водовідведення, обґрунтуванні моделі організаційно-економічного механізму публічного регулювання в умовах воєнного стану та поствоєнного відновлення, а також розробці адаптивної п'ятивекторної моделі розвитку галузі.

Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування відповідного наукового інструментарію, який складається із належно підібраних автором методів наукового пізнання: історичного та логічного методів (для аналізу періодизації та світового досвіду), абстрактно-логічного методу (для формування понятійно-термінологічного апарату та

типологізації інструментів), економіко-статистичного методу (для оцінки сучасного фінансово-економічного стану централізованих і нецентралізованих систем), методів аналізу і синтезу (для створення моделей організаційно-економічних механізмів) та проєктного методу (для обґрунтування стратегічних пріоритетів і завдань реформування). Вибір методів дослідження обумовлений поставленою метою й відповідає завданням, які вирішуються автором, що дозволило здійснити всебічний аналіз предмету дослідження

Дисертаційна робота складається з анотації (українською та англійською мовами), вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаної літератури. У першому розділі дисертації розглядається сутність, зміст та категоріально-понятійний апарат публічного регулювання сфери водовідведення; описано систему загальних та спеціальних принципів регулювання (включаючи екологічну відповідальність, технологічну цілісність мереж та фінансову прозорість), а також здійснено систематизацію інструментів за змістом управлінських механізмів. Важливими висновками цього розділу є обґрунтування періодизації еволюції системи регулювання та доведення тези про те, що ефективність управління галуззю залежить від раціонального балансу між жорстким державним екологічним контролем та економічними методами стимулювання інвестицій. У другому розділі дисертантом описано специфіку застосування сучасних економічних та екологічних інструментів регулювання сфери централізованого водовідведення в Україні; проаналізовано регуляторні засади організації нецентралізованого водовідведення на рівні територіальних громад, яке набуває особливого значення в кризових умовах; узагальнено та систематизовано кращий європейський та світовий досвід реформування водного сектору (зокрема досвід функціонування регулятора OFWAT), який може бути адаптований до вітчизняних реалій. У третьому розділі здобувач визначає п'ять стратегічних векторів (тарифний, цифровий, інституційний, стимулюючий та громадський) модернізації сфери та пропонує три авторські моделі організаційно-економічного механізму публічного регулювання, диференційованих для умов мирного часу, воєнного стану та періоду поствоєнного відновлення. На основі проведеного аналізу дисертантом запропоновано конкретні управлінські рішення, обґрунтованість яких підтверджується всім змістом дослідження.

Наукова новизна результатів дослідження. Наукова новизна дисертаційної роботи Крилова М.С. полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні та розробленні комплексного інструментарію публічного регулювання сфери водовідведення України як міжгалузевого об'єкта, зорієнтованого на перехід від лінійно-експлуатаційних моделей до засад стратегічної адаптивності та циркулярної економіки в умовах воєнних викликів і поствоєнного відновлення.

Важливим є те, що дисертантом уперше розроблено модель організаційно-економічного механізму публічного регулювання сфери водовідведення України в умовах воєнного стану (с. 21-22), яка спрямована на безперервність надання послуг через антикризові плани, мобілізаційну правову базу та оперативний моніторинг пошкоджень.

Здобутком автора є розробка та наукове обґрунтування типології апробованих моделей публічного регулювання (економічна, басейнова, технологічна, сервісна, інтегрована) (с. 22) із визначенням перспектив їх імплементації в Україні.

Заслугує на увагу описана автором удосконалена періодизація розвитку публічного регулювання водовідведення в Україні (с. 22-23), де окремо виділено етапи антикризового (2020-2021 рр.) та адаптивного регулювання в умовах війни (з 2022 р. – дотепер), а також модернізований підхід до стимулюючого тарифоутворення (РАВ-регулювання) (с. 23).

Окремо варто відзначити пропозиції автора щодо удосконалення підходу до стимулюючого тарифоутворення (РАВ-регулювання), який, на відміну від класичних європейських аналогів, адаптовано до умов глибокої кризи інфраструктури і доповнено вимогами щодо щорічного зниження операційних витрат на строк понад три роки та впровадженням КРІ-бонусів/штрафів за надійність очистки (с. 17, 23).

Також здобувачем удосконалено класифікацію дестабілізуючих зовнішніх факторів впливу (геополітичні, безпекові, кліматичні, нормативні тощо), що дозволяє здійснювати проактивний ризик-аналіз систем водовідведення (с. 23).

В цілому отримані нові наукові положення та обґрунтовані результати розв'язують важливу наукову проблему, зокрема пояснюють тенденції розвитку публічного регулювання сфери водовідведення, формують теоретико-методологічне підґрунтя для вдосконалення інструментів

публічного регулювання досліджуваної сфери. У цьому контексті результати дисертаційного дослідження доповнюють і поглиблюють сучасні наукові знання про місце, роль, функції публічних органів у регулюванні господарських відносин у сфері водовідведення, теоретичні і практичні підходи до розв'язання існуючих проблем сфери водовідведення, в тому числі, адаптацію до змінюваної зовнішньої середовища.

Наукова і практична значимість результатів дисертаційного дослідження Крилова М.С. підтверджується апробацією на науково-практичних конференціях, конгресах, семінарах тощо, а також впровадженням у навчальний процес і використанням у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. Основні положення та висновки дисертації відображено у 19 публікаціях, з них: 11 статей у наукових фахових виданнях МОН України (за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування») та 8 тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій, форумів, семінарів.

Ознайомлення з текстом дисертації та науковими працями дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом вони відповідають вимогам, які ставляться МОН України.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Наукові висновки, пропозиції, рекомендації, що містяться в дисертації, враховані та використані у діяльності центральних та місцевих органів влади, зокрема Міністерства розвитку громад та територій України, Департаменту житлово-комунальної інфраструктури КМДА, а також закладами вищої освіти.

Оцінка дисертації. Структура дисертації є цілком збалансованою, містить достатньо рисунків і таблиць. Її змістовну логіку підпорядковано вирішенню визначених дисертантом завдань. Загальний обсяг роботи становить 294 сторінки (з якого 201 сторінка основного тексту), 45 таблиць, 20 рисунків.

Основні наукові результати, висновки та рекомендації дослідження є достовірними внаслідок оперування досконалим теоретико-методологічним інструментарієм та опрацювання значного обсягу використаних джерел. Список використаних джерел налічує 420 найменувань.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Поряд із вказаними позитивними сторонами рецензована дисертаційна робота

містить ряд моментів, які потребують уточнення, викликають дискусію:

1. У роботі запропоновано вдосконалений підхід до екологічного регулювання, що передбачає впровадження жорстких інструментів природоохоронного та екологічного контролю, а також радикальне підвищення штрафів за екологічні правопорушення у сфері скиду стічних вод. Проте в умовах нестабільності, постійних обстрілів та значних руйнувань очисної інфраструктури через воєнні дії, практична реалізація довгострокових та суворих екологічних обмежень містить високі фінансові та інші ризики для комунальних підприємств, які варто було б детальніше проаналізувати в управлінському контексті.

2. У дисертації використовується такий термін, як «інституційний розрив» (с.4, 16, 89), який автором розглядається як «невідповідність застарілих інструментів регулювання потребам енергоефективної модернізації та відновлення зруйнованих об'єктів» (с. 89). На нашу думку, потребує уточнення, про які саме інструменти йдеться у даному контексті.

3. На с. 126, у таблиці 2.14 представлений перелік екологічних інструментів публічного регулювання у сфері водовідведення, до яких віднесено «Ризик-орієнтований підхід». На нашу думку, підхід не можна ототожнювати з інструментом, доцільно було б виокремити саме інструмент у рамках даного підходу.

4. Досліджуючи досвід Німеччини, автором було встановлено, що німецький водний сектор складається з тисячі малих, місцевих операторів різної форми організації, які взаємодіють між собою (с. 146). Було б суттєвим науковим здобутком запропонувати інструменти державного регулювання розвитку підприємництва у сфері водовідведення, враховуючи досвід Німеччини.

Водночас, ці зауваження не знижують загальної позитивної оцінки проведеного дослідження, а скоріше свідчать про намагання автора охопити багато аспектів предмету даного дослідження.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. В цілому робота заслуговує на високу оцінку, відзначається оригінальністю, новизною та завершеністю, відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Враховуючи належний теоретико-методологічний рівень дисертаційного дослідження Крилова М.С. «Інструменти публічного регулювання сфери

водовідведення в Україні», отриману наукову новизну, її практичне і теоретичне значення, вважаю, слід зробити висновок, що дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, а також пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор Крилов М.С. заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

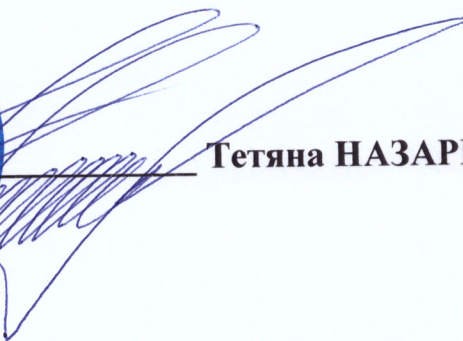
**Професор кафедри екології,
лісівництва та сталого
природокористування Державного
університету «Житомирська
політехніка», доктор технічних наук,
кандидат економічних наук, доцент**

 Ганна КІРЕЙЦЕВА

Підпис д.т.н, доц. Ганни Кірейцевої
ЗАСВІДЧУЮ

Т.в.о. Вченого секретаря
Державного університету
«Житомирська політехніка»

 Тетяна НАЗАРЕНКО

« 10 » 08 2026 року